

ПРОГРАМА

вступного іспиту з української мови і літератури

Програма вступного іспиту з української мови і літератури містить вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учасників з цього навчального предмета, а також конкретизує, що повинен знати та вміти випускник навчального закладу в межах визначених тематичних розділів.

Зміст тестових завдань визначається екзаменаційною комісією з української мови і літератури відповідно до змісту освіти та державних вимог до рівня підготовки вступників.

У блоці «Українська література» наведено перелік літературних творів, які виносяться на іспит з української мови і літератури.

Завдання у блоці «Українська мови» полягають у тому, щоб оцінити теоретичні знання абітурієнта з української літературної мови – її словникового складу, звукової будови, морфології, синтаксису, стилістики і правил пунктуації. Вступник має виявити належний рівень практичного володіння письмовим мовленням, методикою лексичного, етимологічного, фонетичного, морфемного, словотвірного, морфологічного розборів слів, вміння вільно орієнтуватись у синтаксичному розборі речення, дотримуватися всіх мовленнєвих норм.

У тесті оцінюється рівень знань з усіх розділів мовознавства, перевіряється вміння здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених комунікативних завдань.

Завдання для писемного мовлення сформульовано у вигляді власного висловлювання – невеликого за обсягом роздуму на дискусійну тему .

Від вступників очікується адекватне використання лексики та граматики відповідно до заданої комунікативної ситуації та з використанням публіцистичного стилю. Їм також потрібно вміти передавати власну думку, ставлення, особисті відчуття та робити висновки, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, досягати визначеної комунікативної мети.

Назва розділу, теми	Зміст	Предметні вміння
Українська мова		
1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія.	Алфавіт. Наголос. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування у-в, і-й. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Сполучення йо,ьо. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.	Абітурієнт повинен уміти: <i>Розташовувати</i> слова за алфавітом; <i>розпізнавати</i> явища уподібнення й спрощення приголосних звуків, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування у-в, і-й. <i>Наголошувати</i> слова відповідно до орфоепічних норм. <i>Розпізнавати</i> вивчені орфограми; правильно <i>писати</i> слова з вивченими орфограмами, <i>знаходити</i> й <i>виправляти</i> орфографічні помилки на вивчені правила.
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми.	<i>Пояснювати</i> лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та <i>використовувати</i> їх у мовленні; вживати слова в переносному значенні. <i>Знаходити</i> в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів, пояснювати значення фразеологізмів, правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> їх у мовленні.
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.	<i>Визначати</i> значущі частини й закінчення слова; розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживати ї у мовленні.
4. Морфологія. 4.1. Іменник	Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні,	<i>Розпізнавати</i> іменники, визначати належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням,

	істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Незмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок іменників (на прикладі етикетних формул звертання <i>пане полковнику, сестро Олено, друже Сергію, Інно Вікторівно</i> і под.).	уживаністю в мовленні; правильно <i>відмінювати</i> іменники, <i>відрізняти</i> правильні форми іменників від помилкових; <i>використовувати</i> іменники в мовленні, послуговуючись їхніми виражальними можливостями.
4.2. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням (якісні, відносні, присвійні). Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення. Зміни приголосних за творення ступенів порівняння прикметників.	<i>Розпізнавати й відмінювати</i> прикметники; визначати розряди прикметників за значенням; <i>утворювати</i> форми ступенів порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; <i>відрізняти</i> правильні форми прикметників від помилкових.
4.3. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу і дат.	<i>Розпізнавати й відмінювати</i> числівники; <i>відрізняти</i> правильні форми числівників від помилкових; <i>добирати</i> потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; <i>визначати</i> сполучуваність числівників з іменниками; правильно утворювати форми числівників для позначення часу і дат.
4.4. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників	<i>Розпізнавати й відмінювати</i> займенники; <i>відрізняти</i> правильні форми займенників від помилкових, правильно <i>добирати</i> потрібні форми займенників і <i>використовувати</i> їх у мовленні; правильно утворювати й писати неозначені й заперечні займенники.
4.5. Дієслово	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.	<i>Розпізнавати</i> дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати часи й способи дієслів; <i>використовувати</i> один час і спосіб у значенні іншого; <i>відрізняти</i> правильні форми дієслів від помилкових; правильно писати особові закінчення дієслів.

	Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то. Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот.	<i>Розпізнавати</i> дієприкметники (зокрема відрізняти їх від дієприслівників), <i>визначати</i> їхнє загальне значення, синтаксичну роль; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприкметників від помилкових; <i>добирати</i> й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. <i>Розпізнавати</i> дієприслівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно <i>будувати</i> речення з дієприслівниковими зворотами.
4.6. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання окремо, разом і через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.	<i>Розпізнавати</i> прислівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, синтаксичну роль, ступені порівняння прислівників; <i>відрізняти</i> правильні форми прислівників від помилкових; <i>добирати</i> й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прислівники в мовленні.
4.7. Службові частини мови	Прийменник як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників. Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні й підрядні). Групи сполучників за вживанням (одиночні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови. Частка як службова частина мови. Правопис часток.	<i>Розпізнавати</i> прийменники, <i>визначати</i> їхні морфологічні ознаки; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прийменники в мовленні. <i>Розпізнавати</i> сполучники, <i>визначати</i> групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; <i>відрізняти</i> сполучники від інших співзвучних частин мови; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> сполучники в мовленні. <i>Розпізнавати</i> частки; правильно писати частки.

4.8. Вигук	Вигук як частина мови. Правопис вигуків.	<i>Розпізнавати</i> вигуки й правильно їх писати
5. Синтаксис 5.1. Словосполучення.	Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення.	<i>Розрізняти</i> словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й частинами складного речення.
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)	<i>Розрізняти</i> речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання.
5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом і присудком. Тире між підметом і присудком.	<i>Визначати</i> структуру простого двоскладного речення, особливості узгодження присудка з підметом; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прості речення. Правильно вживати тире між підметом і присудком.
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот.	<i>Розпізнавати</i> види другорядних членів; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні.
5.2.3. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).	<i>Розпізнавати</i> типи односкладних речень, <i>визначати</i> особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні.
5.2.4. Просте ускладнене	Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними	<i>Розпізнавати</i> просте речення з однорідними членами,

речення	членами. Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.	звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості таких речень у мовленні; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки в них.
5.2.5. Складне речення	Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.	<i>Розпізнавати</i> складні речення різних типів, <i>визначати</i> їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. <i>Добирати</i> й <i>конструювати</i> складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті.
5.2.5.1. Складносурядне речення	Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.	<i>Розпізнавати</i> складносурядні речення, визначати смислові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно <i>використовувати</i> його виражальні можливості в мовленні; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки в складносурядному реченні.
5.2.5.2. Складнопідрядне речення	Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.	<i>Розпізнавати</i> складнопідрядні речення, <i>визначати</i> їхню будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними, <i>відображати</i> її в схемі складнопідрядного речення; <i>визначати</i> основні види підрядних речень, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки в складнопідрядному реченні.
5.2.5.3. Безсполучникове складне речення	Безсполучникове складне речення Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні	<i>Розпізнавати</i> безсполучникові складні речення; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки

		в них.
5.2.5.4. Складне речення з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку.	Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.	Правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості речень цього типу в мовленні; правильно розставляти розділові знаки в них.
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.	<i>Замінювати</i> пряму мову непрямою; правильно й доцільно <i>використовувати</i> в тексті пряму мову й цитати; правильно <i>вживати</i> розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.
6. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.	<i>Розпізнавати</i> стилї мовлення, визначати особливості кожного з них; <i>користуватися</i> різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування.
7. Розвиток мовлення	Види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.	Уважно <i>читати</i> , <i>усвідомлювати</i> й <i>запам'ятовувати</i> зміст прочитаного, диференціюючи в ньому головне та другорядне. Критично <i>оцінювати</i> прочитане. <i>Аналізувати</i> тексти різних стилів, типів і жанрів. <i>Будувати</i> письмове висловлення, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети. <i>Уміти</i> формулювати, добирати доречні аргументи і приклади, робити висновок, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставин; правильно <i>структурувати</i> текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти. <i>Знаходити</i> й <i>виправляти</i> похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання.
Українська література		
1. Усна народна творчість	Загальна характеристика календарно-обрядових, соціально-побутових і родинно-побутових пісень. Пісні Марусі Чурай «Віють вітри», «За світ встали козаченьки».	Абітурієнт повинен уміти: <i>Розрізняти</i> види і жанри усної творчості; різновиди календарно-обрядових пісень (щедрівки, колядки, веснянки, русальні, купальські і жниварські пісні);

	Історичні пісні «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то хміль». Тематика, зміст, образи народних балад і дум. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Ой летіла стріла».	суспільно-побутові пісні, думи, балади. <i>Визначати</i> провідні мотиви творів усної народної творчості, їхні художні особливості. <i>Визначати</i> тематику й художні особливості балад і дум, пісень Марусі Чурай. <i>Виділяти</i> у фольклорних творах анафори, рефрени, постійні епітети, персоніфікацію, символи, гіперболу, <i>визначати</i> їхню художню роль.
2. Давня українська література	«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги), «Слово про похід Ігорів», Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень».	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: • художній образ, • прототип; • тема, ідея, мотив художнього твору; • проблематика та конфлікт у художньому творі; • композиція літературного твору: сюжет, позасюжетні елементи. <i>Знати та вміти визначати</i> в літературному творі тропи: • епітет, • порівняння; • метафору, • алегорію, • гіперболу. <i>Знати</i> характерні риси бароко.
3. Література кінця XVIII — початку XX ст.	Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка», Тарас Шевченко. «Катерина», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт», Пантелеймон Куліш. «Чорна рада», Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я», Панас Мирний. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (1, 4 частини), Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля», Іван Франко. «Захар Беркут», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей»,	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: • сентименталізм, романтизм, реалізм, їхні ознаки; • епос та його жанри (новела, оповідання, повість, роман, різновиди повісті та роману); • лірика, її тематичні різновиди та жанри (сонет, гімн, послання, поема); • драма та її жанри (комедія, трагедія, трагікомедія, власне драма, драма-фесрія). • види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія.
4. Література XX ст.	Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків»,	<i>Визначати</i> місце і роль митця в літературному процесі.

	«Intermezzo», Василь Стефаник «Камінний хрест» Ольга Кобилянська. «Valse melancolique», Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня», Микола Вороний. «Блакитна Панна» Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...», Павло Тичина. «О панно Інно», «Пам'яті тридцяти», «Ви знаєте, як липа шелестить...», Максим Рильський. «У теплі дні збирання виногаду», Микола Хвильовий. «Я (Романтика)», Юрій Яновський. «Дитинство», Володимир Сосюра. «Любіть Україну», Валер'ян Підмогильний. «Місто», Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом», Микола Куліш. «Мина Мазайло», Богдан-Ігор Антонич. «Різдво», Олександр Довженко. «Зачарована Десна», Андрій Малишко. «Пісня про рушник», Василь Симоненко. «Ти знаєш, що ти – людина.», «Задивляюсь у твої зіниці...», «Лебеді материнства» Василь Голобородько «Наша мова», Олесь Гончар «Модри Камень», Григор Тютюнник. «Три зозулі з поклоном», Василь Стус. «Господи, гніву пречистого...» Іван Драч. «Балада про соняшник», Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай».	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: • український модернізм і його особливості; • модерністські напрями та течії: імпресіонізм, неоромантизм, експресіонізм; <i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: • поетичний синтаксис (інверсія, тавтологія, антитеза, анафора, паралелізм); • риторичні звертання і запитання; • алітерація, асонанс; • різновиди роману (роман у новелах, роман у віршах); • кіноповість; • усмішка. <i>Вміти пояснювати</i> поняття «розстріляне відродження»;
5. Твори українських письменників-емігрантів	Іван Багряний. «Тигролови», Євген Маланюк. «Уривок з поеми».	<i>Орієнтуватися</i> у творчості українських письменників-емігрантів. <i>Знати</i> особливості пригодницького роману.
6. Сучасний літературний	Загальний огляд, основні тенденції. Постмодернізм як	<i>Орієнтуватися</i> в основних тенденціях розвитку сучасної

процес	літературне явище.	літератури. <i>Визначати</i> найхарактерніші ознаки постмодернізму.
--------	--------------------	--